RABKA

ZAKŁAD KĄPIELOWY

Z NAJSILNIEJSZĄ

SOLANKĄ JODOWO-BROMOWĄ

W GALICYI.

Sprawozdanie z roku 1889

napisał

Dr. F. M. GŁUCHOWSKI

lekarz zakładowy.

KRAKÓW.

Nakładem Zakładu zdrojowo-kąpielowego w Rabce.

1890.

RABKA

ZAKŁAD KĄPIELOWY

Z NAJSILNIEJSZĄ

SOLANKĄ JODOWO-BROMOWĄ

W GALICYI.

Sprawozdanie z roku 1889

napisał

Dr. F. M. GŁUCHOWSKI

lekarz zakładowy.

KRAKÓW.

Nakładem Zakładu zdrojowo-kąpielowego w Rabce.

1890.

Czcionkami drukarni Aleksandra Słomskiego
w Krakowie, ul. Floryańska 31.

W sezonie ubiegłym w r. 1889, w wszystkich naszych zdrojowiskach liczba gości kąpielowych wzrosła znacznie. — Jest to rzeczywiście pocieszającym objawem — gdyż dowodzi, że ogół nasz, tak lekarski jak i publiczności, przekonywa się, że dla poratowania zdrowia nie koniecznie potrzebujemy szukać zagranicznych zdrojowisk — mając swoje tak bogato od natury uposażone. — Często dosyć można się spotkać z zarzutami, że w naszych zakładach niema jeszcze elegancyi i wygód, jakie się spotyka w zakładach zagranicznych; jeżeli jednak weźmiemy na uwagę — od jak niedawna istnieją nasze zakłady zdrojowe i jak mała liczba gości do ostatniego czasu odwiedzała je; — to zarzut powyższy okaże się nieuzasadnionym. — Starajmy się wszyscy o podnoszenie naszych zdrojowisk, popieraj-

my takowe; a z pewnością w niedługim czasie zakłady nasze dorównają zagranicznym, które także w ten sposób doszły do obecnego swego stanu; — w tych bowiem razach, działalność pojedyńczych jednostek, będących właścicielami zakładów, nie może być wystarczającą, jeżeli nie jest popartą przez ogół. — Wzrost ten gości kąpielowych w sezonie ubiegłym, o którym wspomniałem na początku, znacznym był także i w Rabce.

I rzecz to bardzo naturalna. — Urocza miejscowość, świeże górskie powietrze, łatwość komunikacyi a przytem zbawienna działalność wód Rabczańskich, muszą się przyczyniać do szybkiego wzrostu tego zakładu, który idąc naprzód, corocznie robi znaczne postępy na drodze doścignienia zakładów o wiele starszych. — W sezonie ubiegłym bawiło w Rabce ogółem 1148 osób. — Oprócz będących z Galicyi, mieliśmy tutaj znaczny zastęp gości z Królestwa Polskiego, W. Ks. Poznańskiego, z Litwy, Wołynia i Ukrainy.

W czasie głównego sezonu kąpielowego mieliśmy wprost brak mieszkań; — to też właściciel w roku bieżącym wybudował jeden dom nowy, obok domu pod Sobieskim, o mieszkaniach wygodnych i elegancko urządzonych. Domów mieszkalnych własnych posiada zakład 18. — Dwie restauracye prowadzone pod ścisłą kontrolą lekarską, dają zdrowe i smaczne pożywienie — a przytem odznaczają się taniością, nie praktykowaną w innych miejscach kąpielowych.

Nabiału dostarczają okoliczni mieszkańcy — pieczywo i inne artykuły znajdują się na miejscu.

Zakład Rabczański położony na 500 met. nad poziomem morza, ma powietrze prawdziwie górskie i w znacznej ilości nasycone ozonem; — osłonięty ze wszystkich stron górami wyższemi, zabezpieczony jest od przeciągów, tak dotkliwie uczuć się dających w innych miejscowościach górskich; klimat miejscowy odznacza się tem, że temperatura jest stała prawie, bez względu na godzinę dnia lub nocy. Zbytecznem byłoby dowodzić, jak ważną jest ta stałość temperatury dla leczących się; — znają to sami goście kąpielowi, — to też w ostatnich latach coraz to więcej przybywa do Rabki słabych piersiowych, którzy nie pijąc naturalnie szklanki, po kuracyi wprost klimatycznej tylko, odnoszą znakomite rezultaty. — Okolice Rabki są prawdziwie urocze — to też większą część czasu goście spędzają już to na spacerach bliższych, — już to na wycieczkach dalszych, których tutaj nie brak; — za cel ich służą zwykle następujące miejscowości: Grzebień, Wielki Luboń, Podwilk, Obidowa, Nowy Targ, Krzywoń, Szumiąca. — Zdrowsi odbywają takie wycieczki do Zakopanego o $5^1/_2$ mil od Rabki położonego, dla zwiedzenia Tatr; — wycieczka taka trwa zwykle około pięciu dni.

Pod względem komunikacyi jest Rabka w bardzo szczęśliwem położeniu, oprócz trzech gościńców krzyżujących się w Rabce, najważniejszym środkiem komunikacyjnym jest linia kolei Transwersalnej, której stacja jest o 500 metrów od zakładu; linią tą jest Rabka połączona z wszystkiemi stronami, — a dzięki Dyrekcyi kolei, od roku oprócz dwóch zwykłych pociągów w każdą stronę, na czas sezonowy ma trzeci pociąg łączący ją

z Krakowem; podróż z Krakowa trwa około 5 godzin, a wskutek wprowadzenia nowej taryfy kolejowej — jeszcze w bieżącym sezonie będzie o wiele tańszą, jakkolwiek i dotąd drogą nie była. Nadmienić tutaj wypada, że kolej ta przechodzi przez najpiękniejsze nasze okolice — tak, że oko jadącego spotyka się ciągle z czarownymi widokami.

Środki lecznicze.

1. Klimat Rabki mający wszystkie własności klimatu podalpejskiego, o czem już powyżej była wzmianka, należy tutaj dodać, że zwykle w Rabce przez cały Sierpień i Wrzesień jest stale piękna pogoda, to też dla tych, którzy nie są krępowani wakacjami szkolnemi lub biórowemi, polecam te miesiące.

2. Woda rabczańska, solanka jodo-bromowa, jedna z najsilniejszych do dzisiaj znanych, lecz właśnie z powodu jej siły używać jej można, tylko bardzo ostrożnie i to przy szczegółowych wskazówkach lekarskich. O składzie chemicznym tych wód poucza następujący wynik rozbioru, dokonanego przez A. Alexandrowicza i przez prof. Olszewskiego:

Na 100 części wody zawierają części stałych	Zdrój Maryi	Zdrój Rafaeli	Zdrój Krakusa	Zdrój Kaźmierza	Na 100 części soli
Siarkanu potasowego . . .	0,029336	0,075689	0,080153	—	—
Chlorku potasu	0,130098	0,094961	0,087978	0,22795	0,6448%
„ sodu	22,865404	22,984177	22,958305	13,55360	91,5922 „
Jodku sodu	0,045600	9,937903	0,045876	0,00580	0,0528 „
Bromku sodu	0,073868	0,058582	0,072974	0,03890	0,1404 „
Węglanu sodowego	1,136249	1,234209	1,104726	0,55302	1,1809 „
„ litowego	0,025320	0,026043	0,027626	—	0,6346 „
„ wapniowego . .	0,402022	0,454130	0,486736	0,19055	1,1130 „
„ magnowego . . .	0,129206	0,256533	0,283657	0,11273	1,2259 „
„ barowego	0,005888	0,006091	0,005988	0,00325	0,0132 „
„ żelazawego . . .	0,003237	0,003138	0,004123	—	—
„ manganez. . . .	0,001226	0,001133	0,001429	—	0,0436 „
„ strontowego . .	ślady	ślady	ślady	—	—
„ amonowego . . .	„	„	„	—	—
Tlenku żelaza i glinu . . .	0,003141	0,003442	0,003729	0,00393	0,1641 „
Boranu sodowego	ślady	ślady	ślady	—	1,5619 „
Kwasu krzemowego	0,025287	0,0023707	0,022547	0,00887	0,4002 „
Ogólna ilość skł. stał. . .	24,875882	25,259738	25,184947	15,01000	100 części
Kwasu węgl. woln.	0,138686	0,144994	0,075217	nieoznacz.	

Dla wykazania zaś porównania siły wód rabczańskich z innymi takiemiż zdrojami, podaję następujące zestawienie odpowiednich rozbiorów.

W 1000 częściach wody zawierają chlorku sodu:

Rabka, zdrój Rafaeli	**22,984177**
Busk	10,1467
Neuhaus	10,500
Nauheim	10,500
Soden . . . . -	10,400
Sclec	10,300
Hamburg-Elisabetquelle	9,000
Iwonicz	8,000
Druskieniki	4,000

W 1000 częściach wody zawierają:

Salzburg	0,2502	jod. sod.
Saxon les Bains . . .	0,1100	jod. wap. i mag.
Rabka, zdrój Maryi .	**0,0456**	jod. sod.
Hall w Górn. Austr. .	0,9420	jod. magn.
Baasen	0,0390	jod. sod.
Adelheidsquelle . . .	0,0280	„ „
Wildegg	0.0251	jod. magn.
Luhaszowice.	0,0220	jod. sod.
Sulza	0,0230	„ „
Lipik	0,0309	„ „
Busk . . . -	0,01805	jod. magn.
Solec	0,01864	„ „
Königsd.-Jastrzemb. . .	0,0160	„ „
Iwonicz	0,0160	jod. sod.
Salzbrun	0,0150	jod. magn.

Goczałkowice . . . . 0,0120 „ „
Ciechocinek . . . . . 0,0030 „ „
Dürkheim . . . . . 0,0030 jod. sod.
Krankenheil . . . . . 0,0015 „ „
Kreuznach Oranienquelle. 0,0014 jod. magn.
Kreuznach Elisenquelle . 0,0003 „ „

W 1000 częściach wody zawierają:

Elmen . . . . . . 0,589 bromku magn.
Kreuznach Oranienquelle 0,231 „ „
Castro carco . . . . 0,070 „ „
Münster . . . . . . 0,076 „ „
Rabka, zdrój Maryi . **0,0738** bromku sod.
Arnstadt . . . . . 0,054 bromku magn.
Colberg . . . . . . 0,048 bromku sod.
Adelheidsquelle . . . 0,047 „ „
Hall w Górn. Austr. . 0,043 bromku magn.
Saxon les Bains . . . 0,041 „ „
Wildegg . . . . . . 0,030 „ „
Iwonicz . . . . . . 0,023 „ „
Königsd.-Jastrzemb. . . 0,022 „ „
Baasen . . . . . . 0,013 bromku sod.
Sulza . . . . 0,022 bromku magn.
Salzschlirf . . . . . 0,0057 „ „
Busk . . . . 0,00437 „ „

Z tego zestawienia wynika, że zdroje rabczańskie zajmują jedno z pierwszorzędnych miejsc w grupie solanek jodo-bromowych, tak pod względem znacznej ilości soli jodowej i bromowej, jako też ze względu na znaczną obok tego ilość chlorku sodowego.

Obecnie Rabka posiada cztery źródła: Maryi, Rafaeli, Krakusa i Kaźmierza.

3. Kąpiele mineralne — do których używa się wody z wszystkich czterech źródeł. — Wodę tę zbiera się w trzech obszernych rezerwoarach — z których następnie idzie na kotły, a potem rozprowadza się do pojedyńczych gabinetów kąpielowych. — Wanny wszystkie są metalowe, jedna porcelanowa. Po każdej kąpieli przewietrza się gabinety.

4. Sól i ług rabczański — przygotowywane odpowiednio z wody, używa się ich w razie potrzeby do wzmocnienia kąpieli, lub do okładów; do tychże stosuje się także błota a raczej mułu wydobywanego z dna studni zdrojowych.

5. Żętyca, której można dostać w miejscowej aptece.

6. Kąpiele zimne, urządzone na poblizkiej rzece.

7. Zabiegi hidropatyczne, których w razie potrzeby używam.

8. Gimnastyka, której w sezonie ubiegłym udzielał p. Skolimowski, nauczyciel wykwalifikowany.

Wskazania do używania wody i kąpieli rabczańskich.

1. *Scrophulosis.* Wszelkie postacie zołzów, obrzmienie i ropienie gruczołów limfatycznych, owrzodzenie skóry; przewlekłe zapalenie stawów na tle skrofuliczym; obumarcie i pruchnienie kości, zapalenie spojówki, zapalenie rogówki, zapalenie zewnętrznego przewodu usznego.

2. *Syphilis*. Zmiany syfilityczne drugorzędne, w późniejszych okresach. Zmiany kiły odnawiającej się. Zapalenie i zgrubienie pozapalne okostnej. Obrzmienie i pruchnienie kości. Owrzodzenie skóry. Owrzodzenie syfilityczne jamy nosowej. Zapalenie tęczówki i twardówki.

3. *Mercurialismus*, zmiany na skórze i błonie śluzowej, a także przypady nerwowe; — powstałe skutkiem używania rtęci.

4. Choroby narządów płciowych u kobiet: *Metritis et Infarchus Uteri*, gdzie niema ostrych nasileń choroby. *Residua post ferimetritide. Vaginitis chronica. Fibromiata uteri.*

5. Zmiany pozapalne błon surowiczych.

6. *Arthritis gonorrhoica et uratica.*

7. *Rheumatismus articularum chronicus.*

8. *Rhachitis.*

9. *Tumor albus.*

10. Przewlekłe choroby skóry: *Psoriasis, Prurigo, Eczema, Furunculosis habitualis, Urticaria et Erysipelas habitualis.*

11. *Pharyngitis granulosa et phollicularis. Corysa chronica.*

12. *Catarrhus ventriculi chronicus.*

13. *Blenorrhea uretrae*, ze zgrubieniem błony śluzowej i następowem zwężeniem cewki.

14. *Chlorosis et Anaemia*, w przypadkach połączonych z częstem zatrzymaniem stolca, z nieżytem żołądka i kiszek, jako leczenie przygotowawcze do używania szczaw i wód żelezistych.

15. Ogólna nerwowość. Przeciwwskazania do leczeń zdrojowo-kąpielowych w Rabce są następujące:

1. Cierpienia gorączkowe powtarzające się.
2. Znaczne osłabienie i wyniszczenie ogólne.
3. Znaczniejsze choroby serca i płuc.
4. Usposobienie do krwotoków macicznych. Lecz i przy powyżej wymienionych cierpieniach chorzy doznają znakomitych polepszeń zdrowia w Rabce, lecz naturalnie nie używając wód miejscowych, ale lecząc się klimatycznie, czego liczne miałem przykłady.

W sezonie ubiegłym jako lekarz zakładowy w Rabce miałem z następującemi zmianami chorobowemi do czynienia:

	mężczyzn	kobiet
Adenitis hypertr. univ.	20	18
Albuminuria post nephritid. parenchy . .	3	—
Arthritis gonorrho.	4	—
Blepharadenitis	8	—
Caries vertebr. tuber.	1	—
Caries os. metacarp.	3	1
Caries os. metator.	—	2
Chlorosis	4	15
Coprostasis habit.	7	1
Coniunctivit. phlyct.	6	3
Coryza chron. hyper.	18	7
„ „ otroph.	3	—
Coxytis	5	6
Eudometritis chron.	—	13
Exsudotum retront.	—	5
Exsudot. peritan. chron.	2	6

	mężczyzn	kobiet
Fibromyoma uter.	—	3
Gonitis tubercul.	3	2
Hypertrophia tonsil.	7	12
Hypertrophia glaud. mesar. post. Euterac.	4	1
Incontin. urin.	3	1
Infiltr. opic. tuber.	7	19
Lymphamata colli	3	8
Lues secundar.	11	1
Lues tertiar.	3	—
Maculae carn.	2	7
Malaria	7	4
Morb. Brigh. acut.	1	—
„ „ chronic.	3	—
Metrit. paren. chron.	—	7
Neurasthen. univer.	4	2
Neuralg. trigemi.	2	3
Otitis media purul.	5	4
Orchitis chron. hypertr.	5	—
Osaena	3	7
Pharyngit. gran. chron.	9	16
Phlegmone	7	3
Periostitis	5	4
Prurigo	4	1
Psoriosis	—	3
Rheumatismus artic.	5	2
„ muscul.	4	4
Rachitis	3	9
Struma parench.	3	2
Tubercul. os. tars.	1	4

	mężczyzn	kobiet
Tabes darsnal.	3	2
Vulvitis	—	4

Lista Kolegów, z których ordynacyi w tym sezonie przybywali chorzy do Rabki:

Prof. Adamkiewicz, Prof. Baranowski, Bątkowski, Bossowski, Buszek, Biegański, Bondi, Chrostowski, Cholewicz, Prof. Domański, Drobner, Eichhorn, Florkiewicz, Gedel, Gęślak, Górski, Guttsztein, Gluziński, Heryng, Harajewicz, Hoszard, Jakubowski, Jaworowski, Jasiński, Jędrzejewicz, Jordan, Jodłowski, Jaworski, Iwański, Kalisz, Kniaziołucki, Prof. Korczyński, Kołączkowski, Karniłowicz, Kosmowski, Kwaśnicki, Kramarzyński, Kurzbauer, Kozubski, Kulczyński, Kohn, Koy, Kowalski, Kulski, Kruszewski, Löwy, Łucki, Lewandowski, Lustgarten, Prof. Madurowicz, Mączka, Mohr, Murdzieński, Miliewicz, Neugebauer, Prof. Obaliński, Opydo, Opolski, Prof. Pareński, Pawiński, Ponikło, Rogowicz, Prof. Rydel, Prof. Rosner, Peterman, Rosenblatt, Rosenzweig, Rybarz, Rybkowski, Sowicki, Skakalski, Skowroński, Schein, Sokołowski, Sommer, Świątek, Schlang, Szyszło, Sikorski, Szancer, Schajtter, Tomanek, Trzebicky, Wiszniewski, Zarewicz, Zawadziński, Zengteller.

Dr. F. M. Głuchowski
lekarz zakładowy.

Czcionkami drukarni Aleksandra Słomskiego
w Krakowie, ul. Floryańska Nr. 31.